

JOANNA TYSZKA
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku

Z działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2023 r.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 t.j.) jednym z zadań wykonywanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jest upowszechnianie wiedzy o zabytkach. Prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz, Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków, w 2023 r. podejmowała szereg działań w tym zakresie.

Ten rok rozpoczęliśmy wyjątkowo – 11 stycznia 2023 r., po dwuletniej przerwie covidowej, w Operze i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku odbył się 41. doroczny wieczór kolęd prawosławnych. W wydarzeniu udział wzięli: arcybiskup Jakub – ordynariusz diecezji białostocko-gdańskiej, biskup supraski Andrzej, arcybiskup Józef Guzdek – metropolita białostocki, Bohdan Paszkowski – wojewoda podlaski, Artur Kosicki – marszałek województwa podlaskiego, przedstawiciele duchowieństwa, instytucji oświaty i kultury oraz służb mundurowych. We wspólnym kolędowaniu wzięła również udział prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Na scenie filharmonii zaprezentowali się: tercet instrumentalny z Białegostoku, chór dziecięcy katedry św. Mikołaja w Białymstoku, tercet wokalny „Bielyja Kryły” z Michałowa, chór parafii Św. Ducha „Angelos” z Białegostoku, zespół wokально-instrumentalny „Souvenir” z Białegostoku, chór parafii Narodzenia NMP z Bielska Podlaskiego oraz chór duchowieństwa diecezji białostocko-gdańskiej.

Następnie ukazał się 28. zeszyt „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”, wydany przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku, poświęcony Władysławowi Paszkowskiemu. Zawiera przedstawienie najistotniejszych wydarzeń w zakresie ochrony zabytków województwa podlaskiego z ubiegłych lat.

W dniu 26 stycznia 2023 r. Andrzej Duda, Prezydent RP, podpisał rozporządzenie w sprawie uznania męskiego klasztoru Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Supraślu za Pomnik Historii. To piąty tego typu obiekt w województwie podlaskim. W uroczystościach wpisania nowych obiektów na listę Pomników Historii w Pałacu Prezydenckim wzięła udział prof. Małgorzata Dajnowicz.

Klasztor męski w Supraślu to jeden z najstarszych wciąż funkcjonujących ośrodków monastycznych kościoła prawosławnego w Polsce. Pochodzące z różnych okresów historycznych budynki obrazują wielowiekowe trwanie Kościoła prawosławnego oraz greckokatolickiego w historii pogranicza Korony i Litwy. To właśnie w Supraślu znajdowała się cenna biblioteka i słynna oficyna supraska, w której oprócz ksiąg liturgicznych drukowano wybitne dzieła oświecenia. Odbudowa zniszczonej podczas II wojny światowej cerkwi pozwoliła na przywrócenie kompleksowi pierwotnego kontekstu historycznego.

Obecnie na terenie województwa mamy jeszcze cztery pomniki historii. Są to: Kanał Augustowski od 2007 r., Bohoniki i Kruszyniany – meczety i mizary od 2012 r., Białystok – zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha od 2018 r. oraz Tykocin – historyczny zespół miasta od 2021 r.

Kontynuując wątek publikacji, należy podkreślić, że pod koniec roku 2022 prof. Małgorzata Dajnowicz oraz prof. Adam Miodowski wydali kolejną monografię dotyczącą Władysława Paszkowskiego – Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Opublikowana w 2021 r. biografia zawodowa W. Paszkowskiego ukazała jego dokonania na niwie ochrony zabytków jedynie we wschodniej części dawnego województwa białostockiego, pominęła zaś tereny zachodnie i północne. Druga publikacja uzupełniła biografię Konserwatora, prezentując jego aktywność zawodową na Suwalszczyźnie i w Łomżyńskim.

Publikacje, o których wspomniano powyżej, doczekały się swoich oficjalnych promocji. W dniu 22 lutego 2023 r. w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku odbyło się spotkanie dotyczące promocji drugiej części *Biografii zawodowej Władysława Paszkowskiego*. Spotkaniu towarzyszyło nadanie imienia Władysława Paszkowskiego sali konferencyjnej WUOZ w Białymstoku oraz wręczenie osobom zasłużonym odznak „Za opiekę nad Zabytkami”. Wśród odznaczonych znaleźli się: ks. Piotr Augustyńczuk – proboszcz parafii prawosławnej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach, ks. dr Jerzy Cudny – proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Siemiatyczach, Mirosław Markowski – dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz Mariusz Dudziński – burmistrz Tykocina. W wydarzeniu wzięli również udział aktualni administratorzy obiektów prezentowanych w monografii, dyrektorzy instytucji kultury, przedstawiciele samorządu, pasjonaci zabytków i historii regionu, w tym pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku.

Natomiast pod koniec kwietnia bieżącego roku odbyła się promocja „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”, wydawanego nieprzerwanie od 1995 r. W spotkaniu promocyjnym wzięli udział zarówno przedstawiciele instytucji kultury i duchowieństwa, jak i wieloletni autorzy publikacji na łamach „Biuletynu”.

Tematyka „Biuletynu” poświęcona jest szeroko pojętej problematyce związanej z zabytkami i ich ochroną w regionie północno-wschodnim Polski. W czasopiśmie publikowane są artykuły naukowe oraz informacyjne na temat zabytków. Znajdują się w nim prace lokalnych ekspertów oraz specjalistów, którzy realizują różnego rodzaju projekty badawcze i konserwatorskie na terenie województwa podlaskiego. Patronem medialnym wydarzenia była TVP3 Białystok.

Rok 2023 związany jest z obchodami 200-lecia powstania Kanału Augustowskiego. W związku z tym członkowie komitetu organizacyjnego zaplanowali szereg inicjatyw związanych z obchodami tego jubileuszu. Prof. Małgorzata Dajnowicz bierze czynny udział w ich przygotowaniach.

Jednym z wydarzeń była zorganizowana w dniu 28 kwietnia 2023 r. konferencja pt. „Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość Kanału Augustowskiego”, podczas której Podlaska Konserwator Zabytków uczestniczyła w panelu dyskusyjnym. W swoim wystąpieniu poruszyła kwestie wpisu Kanału do rejestru zabytków, nawiązała do jego znaczenia historyczno-kulturowego oraz wspomniała o planach na przyszłość.

Podczas kolejnego spotkania członkowie komitetu organizacyjnego oraz zaproszeni goście odbyli jednodniową konferencję zatytułowaną „200-lecie Kanału Augustowskiego”. Tym razem gospodarzem wydarzenia była gmina Płaska. Wzorem poprzedniego spotkania głos zabrała prof. Małgorzata Dajnowicz. W swoim wystąpieniu poruszyła kwestię Kanału Augustowskiego jako pomnika historii, odniosła się również do licznych inicjatyw, mających miejsce na terenie gminy Płaska, które wpłynęły na poprawę zachowania zabytku, jakim jest Kanał Augustowski.

Pamiętajmy, iż wiedzę na temat podlaskich zabytków możemy przyswajać również poprzez zabytki techniki. Już po raz trzeci, w dniu 5 maja 2023 r., przy Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku odbyła się wystawa pojazdów zabytkowych. Współorganizatorami wydarzenia by Stowarzyszenie Miłośników Starej Motoryzacji i Techniki „Moto Retro” oraz Wojewódzka Komenda Policji w Białymstoku.

Naszymi gośćmi byli m.in. uczniowie Szkoły Podstawowej nr 5 im. Władysława Broniewskiego w Białymstoku, studenci Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku oraz mieszkańcy Białegostoku i okolic zainteresowani zabytkami techniki.

Wystawa ta poprzedziła Europejski Dzień Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, dlatego jej głównym celem była promocja właściwej opieki nad zabytkami techniki oraz kształtowanie prawidłowych postaw uczestnika ruchu drogowego. Mamy nadzieję, że udział w wystawie przyczynił się także do pogłębienia wiedzy uczniów na temat samochodów i motocykli ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz znajomości zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Podczas tegorocznej edycji zaprezentowaliśmy polskie modele pojazdów zabytkowych, część z nich służyła przez wiele lat służbom mundurowym. Wystawę poprzedziły warsztaty z młodzieżą na temat procedury włączenia pojazdów do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Zabytki mogą pełnić różne funkcje. We wnętrzach wielu z nich mieszczą się instytucje kultury, których zadaniem jest podtrzymywanie pamięci o lokalnej historii. Początek maja 2023 r. przyniósł nam uroczyste otwarcie Muzeum Kresów Rzeczypospolitej Obojga Narodów w Sejnach. Nowo otwarte muzeum jest niezwykle cennym miejscem na mapie Suwalszczyzny. Stanowi centrum wiedzy na temat Kresów Wschodnich, historii Sejn oraz nierozzerwalnie z nimi związanymi dominikańskich zakonników. W otwarciu Muzeum wzięli udział: Jerzy Ma-

zur – biskup ełcki, Rimantas Norvila – biskup diecezjalny wilkowsky, prof. Piotr Gliński – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Jarosław Zieliński – poseł na Sejm RP, Bohdan Paszkowski – wojewoda podlaski, prof. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków, parlamentarzyści oraz przedstawiciele duchowieństwa i władz samorządowych.

Upowszechniając wiedzę o zabytkach, staramy się dotrzeć do jak najszerzego grona odbiorców. W 2023 r. naszymi gośćmi były dzieci pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku, które uczestniczyły w warsztatach edukacyjnych na temat podlaskich zabytków. Dzień ten był również świetną okazją, aby ponownie celebrować miniony Dzień Dziecka. Warsztaty rozpoczęły się spacerem po pałacu Hasbacha. Dzieci poznały historię tego obiektu, zapoznały współpracowników swoich rodziców oraz dowiedziały się o specyfice ich pracy. Po części teoretycznej wspólnie spędziliśmy czas na świeżym powietrzu. Najmłodszy obejrzał piwniczkę, która w ostatnim czasie została poddana kompleksowemu pracom budowlano-konserwatorskim. Następnie dzieci spędziły czas na grach zespołowych w otoczeniu pałacu.

Kolejnymi gośćmi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku byli studenci historii Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku. Podczas zajęć prof. Małgorzata Dajnowicz wytłumaczyła im, na czym polega praca Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przybliżyła kwestie związane z ochroną dziedzictwa kulturowego województwa podlaskiego. Pan Paweł Bielecki, zajmujący się dokumentacją i archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku, zaprezentował wybrane egzemplarze znajdujące się w zasobie bibliotecznym urzędu. Studenci mieli również okazję zobaczyć salę im. Władysława Paszkowskiego oraz zapoznać się z wystawami zdjęć powojennego Konserwatora, znajdującymi się na parterze pałacu Hasbacha – siedziby WUOZ w Białymstoku.

Z kolei pod koniec wakacji naszymi gośćmi byli członkowie Klubu Seniora „Dobry Czas”. Podczas warsztatów edukacyjnych dr Justyna Zajko-Czochańska opowiedziała o zadaniach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku oraz przybliżyła najważniejsze kwestie związane z ochroną zabytków. Pan Paweł Bielecki zaprezentował naszym gościom zasoby biblieczne urzędu oraz oprowadził seniorów po wnętrzach pałacu Hasbacha.

Niezwykle ważnym wydarzeniem dla służb konserwatorskich była organizowana w dniach 3–4 lipca 2023 r. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku konferencja z okazji 20. rocznicy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W wydarzeniu uczestniczyła prof. Małgorzata Dajnowicz wraz z pracownikami WUOZ w Białymstoku. Jednym z punktów wydarzenia było wręczenie, nadanych przez prof. Piotra Glińskiego – Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, medali „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Wśród uhonorowanych, na wniosek Bohdana Paszkowskiego – wojewody podlaskiego, znalazła się prof. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” nadawany jest osobom szczególnie wyróżniającym się w dziedzinie twórczości artystycznej, działalności kulturalnej lub ochronie kultu-

ry i dziedzictwa narodowego. Podczas wydarzenia zostały również wręczone Medale Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Pod koniec lipca bieżącego roku dotarła do nas fantastyczna wiadomość. „Biuletyn Konserwatorski Województwa Podlaskiego” został umieszczony w wydaniu wysoko punktowanych czasopiśmie naukowych, otrzymał 70 pkt. Biuletyn jest indeksowany w następujących dyscyplinach: historia oraz ochrona dziedzictwa i konserwacja zabytków. Unikatowy identyfikator czasopisma to 201696. Pragniemy przypomnieć, iż od 2018 r. czytelnicy czasopisma mają również możliwość bezpłatnego i otwartego dostępu do „Biuletynu”. Rocznik posiada swoją stronę internetową oraz znajduje się w licznych bazach i repozytoriach.

Ważnym elementem pracy Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jest udział w uroczystościach związanych z uhonorowaniem dziedzictwa kulturowego naszego regionu. Przykładem, w tym przypadku o charakterze religijnym, było Święto Supraskiej Ikony Matki Bożej, które jest jednym z najważniejszych świąt celebrowanych w supraskim monasterze Zwiastowania Przenajświętszej Bogurodzicy. Główna liturgia święta oraz procesja z ikoną odbywają się tradycyjnie 10 sierpnia. W tym roku liturgii, odprawionej przy ołtarzu polowym, asystowali hierarchowie: arcybiskup Jakub – ordynariusz diecezji białostocko-gdańskiej oraz biskup supraski Andrzej. W uroczystości wzięli również udział przedstawiciele władz wojewódzkich i samorządowych, w tym prof. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Kolejnym niezwykle popularnym wydarzeniem było Podlaskie Święto Chleba. To jedna z największych uroczystości organizowanych w Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu. W tym roku uczestniczyła w niej prof. Małgorzata Dajnowicz. Celem wydarzenia jest zachowanie i przekaz tradycji żniwnych oraz obrzędów im towarzyszących, a także wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej i ochrona dziedzictwa kultury ludowej. Na terenie Muzeum znajduje się ponad 50 zabytkowych obiektów architektury drewnianej datowanych na XVIII–początek XX w., które ulokowano w trzech zespołach, z pełnym wyposażeniem wnętrza.

Przedstawione wydarzenia to tylko część zadań, jakie zrealizowała Podlaska Konserwator Zabytków. Niebawem prof. Małgorzata Dajnowicz, wraz z Bohdanem Paszkowskim, wojewodą podlaskim, będą organizatorami konferencji pt. „Ochrona zabytków: programy, realizacje, perspektywy”. Spotkanie będzie skierowane do przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. W trakcie konferencji uczestnikom zaprezentowane zostaną dotychczasowe programy ochrony zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. W trakcie swojego wystąpienia prof. Małgorzata Dajnowicz odniesie się do dotacji Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Jeszcze w tym roku w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku powstanie wystawa poświęcona Kanałowi Augustowskiemu w kolekcji Władysława Paszkowskiego. Celem jest ukazanie perły technicznej i turystycznej, jaką z całą pewnością jest Kanał Augustowski. Zabytek ten od momentu budowy zachował się w stanie bliskim pierwotnego, nie zmieniając przy tym głównych zasad swojego działania. Stanowi unikalny zespół budowli hydrotechnicznych, za-

Obchody 20-lecia ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – dr Jarosław Sellin, Generalny Konserwator Zabytków, wraz z uhonorowanymi. Fot. M. Szymończyk
Twentieth anniversary commemoration of the introduction of the resolution on heritage preservation and protection. Dr Jarosław Sellin, General Conservator of Historic Heritage, with the awarded colleagues. Photo by M. Szymończyk

równy ze względów naukowych, jak i historycznych. Wystawa ma również charakter hołdu złożonego postaci Władysława Paszkowskiego, który z wielką pasją dokumentował zabytki ówczesnego województwa, w tym Kanał Augustowski.

Przez cały rok zespół redakcyjny „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego” pracuje również nad kolejnym zeszytem czasopisma. Już niebawem w Państwa ręce trafi 29. tom, do którego lektury z tego miejsca serdecznie zachęcamy.